

Inhoudelijke verantwoording programma Waddenzeehavens 2018-2022, over 2020



26 januari 2020

Arjen Bosch

Jaarverslag 2020

Dit is de verantwoording en verslaglegging van het programma Waddenzeehavens over 2020. De indeling is gebaseerd op het bijbehorende programma 2018-2022, gespecificeerd voor 2020. Onder de genummerde kopjes is tussen haakjes aangegeven hoeveel dagdelen zijn gerealiseerd en hoeveel er vanuit het jaarprogramma waren voorzien.

2020 werd sterk gekleurd door de maatregelen om de uitbraak van COVID 19 beheersbaar te houden. Digitale meetings werden in hoog tempo ingevoerd. Fysieke bijeenkomsten zijn er weinig gehouden, waardoor de werkwijze met werkateliers in het gedrang kwam. Met name het EcoPort innovatieprogramma heeft vertraging opgelopen.

1. Havenontwikkeling

(4,5 dagdelen gerealiseerd van 12)

Vanuit het programma is deelgenomen aan:

- Meerdere bijeenkomsten voor duurzame havenontwikkeling Lauwersoog;
- Gebiedsontwikkeling Kop van Noord-Holland in relatie tot Building with Nature havenontwikkeling Den Helder.

2. Unescohavens

(27,75 dagdelen gerealiseerd van 20)

Port of Den Helder, Harlingen en Groningen Seaports bereiden de certificering bij Lloyds voor. Den Oever werkt samen met Port of Harlingen. De haven van Lauwersoog zal het certificaat eigenstandig aanvragen.

EcoPort innovatieprogramma

Na een langdurig proces in 2019 worden de voorstellen voor het EcoPort innovatieprogramma begin maart vanuit het gehonoreerd. De bijdragen vanuit de havens en RWS waren in 2019 al toegezegd, maar toen de toezegging van de provincies binnen kwam, werden de corona maatregelen afgekondigd, waardoor fysieke bijeenkomsten niet meer mogelijk waren. Hierdoor is het programma flink vertraagd. In het late voorjaar en de zomer zijn wel werkbezoeken en één werkatelier georganiseerd.

- Voor plastic afvalverwerking heeft zich een startup, 'The Great plastic bake off', gemeld. Zij ontwikkelen een mobiele on-site plastic verwerkingsinstallatie. Daarnaast is met het KIMO gesproken over verwerking van plastic uit 'fishing for litter' afval. Ook is gesproken met Bek & Verburg. De hoofdconclusie is dat on-site verwerking van visnetten om een grootschaligere oplossing vraagt, terwijl de 'Plastic Bake off installatie' juist goed met een lokaal mengsel van plastic afval uit de voeten kan. De haven van Harlingen zag af van de rol als launching customer, maar Lauwersoog was bereid deze rol over te nemen. Na meerdere werkbezoeken werd in het najaar een samenwerkingsovereenkomst getekend en bereiden de initiatiefnemers een Waddenfonds aanvraag voor.
- Recycling van visnetten. Bek en Verburg en KIMO bleken niet de echte probleemhebbers te zijn. Daarom is na overleg met de visserijsector contact opgenomen met de CIV (Coöperatieve In- en verkoop Vereniging) in Den Oever. Bij de CIV vond een bedrijfsbezoek plaats en zij waren zeer geïnteresseerd in recycling van visnetten. Met de programma's 'Data Scouts' en 'We Connect Data' spoorde iTanks bedrijven op die mogelijk een bijdrage



Internationale
vereniging van
kustgemeenten

Programma
Waddenzee
havens

kunnen leveren aan het recyclen van oude visnetten. Na de zomer is een brainstormsessie georganiseerd, met potentiële verwerkers van kunststof netten. In Delfzijl is een nieuw bedrijf bereid om de visnetten te verwerken tot nieuwe grondstoffen.

- In het programma had de haven van Den Helder zich aangemeld om te zoeken naar innovatieve oplossingen voor geluidsreductie. In Den Helder is inmiddels een verkenning gehouden naar de belangrijkste geluidsbronnen. De voortgang is vertraagd omdat het wacht op afstemming met het geluidsreductieplan. Ook bedrijfsbezoeken zijn lastig in verband met de coronamaatregelen.
- In verband met het hoge aantal 'oilspills' bij het bunkeren van visserijsschepen moet naar een technische oplossing worden gezocht. Met een bestuurder van VisNed is een werkbezoek aan verschillende visserijsschepen gebracht om de problematiek in beeld te brengen.

Het EcoPort innovatieprogramma wordt in 2021 voortgezet.

Green Shipping

In 2019 werd na behandeling in de Raad van Advies Waddenzeehavens met de provincies overeenstemming bereikt over de inhoud van alle projecten. In december 2019 bleek echter dat het Waddenfonds alleen akkoord wilde gaan als er één penvoerder werd aangesteld. FME bleek daartoe bereid, maar daar bleken tal van nieuwe eisen aan verbonden. Dat leverde nog de nodige hoofdbreken op voor het bestuur van FME, met name omdat FME de financiële risico's (met name accountancy) voor haar rekening moest nemen. Daarover moesten ook afspraken met de andere partners worden gemaakt. Tegelijk moest medio februari een integraal document klaar zijn, zodat de stuurgroep Waddenprovincies er op 5 maart een oordeel over kon vellen. Gelet op de grote hoeveelheid werk, kreeg FME een IKW-subsidie om gedurende januari en februari een externe kracht in te huren. Dit was een belangrijke beslissing om de termijnen te kunnen halen.

Een andere discussie was de cofinanciering van de provincies, maar ook hierover werd overeenstemming bereikt. Nadat ook de toezeggingen van de andere partners beschikbaar kwamen, werd het programma ingediend en kon het Waddenfonds beoordelen of de aanvraag compleet en correct was. Toen het bericht kwam dat de aanvraag compleet was, konden de bedrijven op eigen risico starten. Op 3 juli stemde het Waddenfondsbestuur in met het totale programma.

Na de beslissing van het Waddenfonds activeerde FME een programmateam en zette met de projectpartners de programma organisatie op. Het eerste project dat werd uitgevoerd was het ombouwen van de Ecolution naar een waterstofschip. Het type motor werd uitgetest en is ook bruikbaar gebleken voor enkele andere scheepstypen van de Waddenvloot.

Het totale Green Shipping programma omvat een kleine €26 mln., waarvan de bijdrage uit het Waddenfonds €8 mln. bedraagt en €2 mln. bijgedragen wordt door de provincies. In overleg met het Omgevingsberaad en het Waddenfonds wordt afgesproken dat gedeputeerde Loggen de check tijdens het werkbezoek van de ministers op de Toogdag aan de bestuursvoorzitter van de FME zal overhandigen. Dit zal gebeuren in de werf waar de Ecolution is omgebouwd. Helaas is dit werkbezoek door de corona maatregelen uitgesteld naar 2021.

Building with Nature

Building with Nature: na een studie door Royal HaskoningDHV, bij Den Helder blijkt dat de meerwaarde helaas niet op het Balgzand te vinden is, maar vooral



GREEN SHIPPING
Waddenzee



Federatie voor de Metaal- en
Elektrotechnische industrie



binnendijks gezocht moet worden. Voor dit project volgt er een nieuw natuurspoor ontwikkelt voor binnendijkse natuurontwikkeling. Tegengestelde belangen met de landbouw maken het er niet gemakkelijker op.

3. Beleidstrajecten

(103,5 dagdelen gerealiseerd van 82)

Waddenfonds

Het programma Waddenzeehavens heeft in 2020 de volgende activiteiten ondernomen:

- Deelnemen aan het IKW-opgaveteam havens en natuurontwikkeling. De secretaris heeft op uitnodiging deelgenomen en presentaties gegeven in alle bijeenkomsten van het IKW-opgaveteam. Het is geen formeel lidmaatschap; deelname is op verzoek van het IKW-opgaveteam.
- Evaluatie IKW en Waddenfonds
Er worden twee aparte evaluatietrajecten georganiseerd IKW (Decisio) en Waddenfonds (Wing), terwijl het IKW-team ondertussen ook sessies voor de nieuwe programmering organiseerde. Door alle havens en verschillende bedrijven is aan de verschillende bijeenkomsten deelgenomen.
- Voor de programmering is een A4tje voor de inhoudelijke lijnen van de majeure opgaven opgesteld en in de Raad van Advies besproken.
- Ten slotte is ondersteuning verleend aan het WLN¹-project, Waterzuivering voor proceswater. Dit speelt ook in Friesland en Noord-Holland. Omdat een Europese subsidie is afgewezen, liep het project vertraging op.



Trilaterale zeehavensamenwerking

Door tijdgebrek zijn de contacten met de Duitse en Deense havens beperkt gebleven. 2021 wordt een jaar waarin de inhoud van de regeringsverklaring van 2022 vorm krijgt. Eind 2022 zal de inhoud alleen nog via formele procedures aangepast worden.

In het najaar is gevraagd of er interesse was voor samenwerking met de brancheorganisaties van Sleswig Holsteijn in een Interreg haventraject. De Waddenzeehavens zijn terughoudend in verband met de bureaucratie die Interreg vaak met zich meebrengt.

Er zijn diverse contacten geweest met het Common Wadden Sea Secretariat (CWSS) in Wilhelmshaven. Zij zijn vooral geïnteresseerd in het partnership Werelderfgoed en havens. Het geplande Werelderfgoedcentrum in de haven van Lauwersoog spreekt het CWSS aan. In januari organiseerden Groningen Seaports en Niedersachsen Ports een trilaterale workshop duurzaam baggeren.



Gebiedsagenda Wadden 2050

Namens de havens neemt de secretaris op ambtelijk niveau deel aan het projectteam Gebiedsagenda Wadden 2050 (GAW). Voor zowel de stuurgroep GAW als het OBW organiseert hij voorbereidingsbijeenkomsten, zodat mw. Netelenbos ook met mandaat de positie van de Waddenzeehavens kan inbrengen. De stuurgroep GAW functioneert tot het voorjaar (3 bijeenkomsten). In januari start het Omgevingsberaad Waddengebied (7 bijeenkomsten). Dit waren veel meer bijeenkomsten dan verwacht; van december 2017 t/m 2019 waren er 3 à 4 stuurgroep GAW-bijeenkomsten per jaar. In de stuurgroep GAW nam mw. Netelenbos ook het visserijbelang mee, maar ze heeft gevraagd of de



¹ WLN (Waterlaboratorium Noord) is een centrum voor waterkwaliteit en watertechnologie in Noord-Nederland.

visserij dat bij het OBW zelf wil doen. Na opheffing van de stuurgroep GAW is dat ook gebeurd.

Vanaf 2020 neemt Arjen Bosch ook namens de kustgemeenten deel aan het projectteam GAW 2050. In 2020 gaat het om 18 bijeenkomsten die voor een deel een hele dag beslaan. Naast de projectteambijeenkomsten wordt deelgenomen aan diverse werkgroepen voor tussentijdse notities, verwerking van inbreng vanuit de informele consultaties (voorjaar), de ruim 60 reacties op de internetconsultatie en alle bestuurlijke brieven (najaar).

De kustgemeenten organiseren via de vereniging van Waddenzeegemeenten zelf hun voorbereiding van de inbreng van de wethouders in de stuurgroep GAW, het Omgevingsberaad en Bestuurlijk Overleg Waddengebied. De gecombineerde participatie in het projectteam is in de praktijk efficiënt gebleken. Vóór april 2021 bekijkt de vereniging opnieuw wat een passende vertegenwoordiging is.

De afronding van de GAW 2050 is behoorlijk bewerkelijk geweest. Er moesten nog drie hoofdstukken worden toegevoegd: kennis, governance en een voorlopig Uitvoeringsprogramma met 19 UP projecten. Na de zomer werd gestart met het formaliseren van het Uitvoeringsprogramma Waddengebied, maar dat loopt wel vertraging op omdat het opstellen van de Nota van Antwoord en de vaststelling van de GAW een intensief proces blijkt te zijn. Ook de discussie over het garanderen van de bereikbaarheid nam veel tijd in beslag. De definitieve instemming met de GAW is ook uitgesteld van 18 november naar 3 februari 2021.

Verschillende havens hebben gebruik gemaakt van de internet consultatie. Namens de Waddenzeehavens schrijft mw Netelenbos op 6 oktober 2020 haar bestuurlijke reactie naar de voorzitter van het Bestuurlijk Overleg Waddengebied, over het garanderen van de bereikbaarheid en het een tijdelijke oplossing voor het parkeren van boorplatforms. Bij IenW wordt per 1 oktober wederom de projectleider vervangen, door inmiddels de vierde projectleider. Gelet op de eerdere ervaringen (zie eerste advies OBW volgende paragraaf) vraagt mw. Netelenbos in haar brief nogmaals om de kwaliteit van de aansturing ook in de toekomst te borgen, inclusief het niveau van deelname aan het OBW. De reacties zijn naar tevredenheid in de Nota van Antwoord behandeld.

Omgevingsberaad Waddengebied

Het OBW heeft geregeld over de GAW gesproken en geadviseerd. Daarvoor is nauw met de andere partners samengewerkt, omdat een OBW-advies alleen zeggingskracht heeft als het door alle OBW leden wordt onderschreven. Om dat te bereiken organiseert de secretaris van het OBW twee voorbereidende bijeenkomsten, één met de stakeholders en daarna één met stakeholders en overheden samen. Tot nu toe is het steeds gelukt om tot adviezen te komen die door alle stakeholders onderschreven werden:

– **Aanbevelingen sturing GAW 2050**

De projectsturing is in de afgelopen jaren nogal rommelig en inconsistent geweest. Dit leidde er ook toe dat het commitment van alle stakeholders sterk is teruggelopen. In de eerste stuurgroep vergadering van 2020 heeft mw. Netelenbos aan de voorzitter van het OBW advies gevraagd over de aansturing. Dit leidde tot een professionelere aansturing, extra capaciteit en opheffing van de stuurgroep GAW.

Projecten UP Gebiedsagenda

1. GAW in beleid en regelgeving (4-5*)
2. Kennishuishouding en kennisagenda
3. Handelen vanuit ecologische principes
4. Energieverkenning Waddengebied
5. Onderzoek effecten zeespiegelstijging
6. Green Shipping (6-7)
7. Integrale aanpak kustzone (2-3)
8. 2^{de} tranche programma ED 2050
9. Natuur en duurzaam medegebruik
10. Integraal beheeroverleg visserij
11. Waddeneilanden en brede welvaart (0)
12. Inrichting Waddatelier (landschap)
13. Ontwikkeling Kop van Noord-Holland
14. Duurzame bereikbaarheid (6-7)
15. Regelgeving in dynamisch systeem
16. Beleidsregels drones (1)
17. Beperken risico's containerschepen
18. Maritieme ontwikkeling havenplaatsen
19. Synergie monitoring en vergunningen

* Cijfers tussen haakjes geeft prioriteit aan

- **Ontwerp Agenda voor het Waddengebied 2050**
Via de stuurgroep GAW zijn de belangrijkste kernpunten uit de informele consultatie (najaar 2019) geordend en de resterende breekpunten in de laatste stuurgroep in beeld gebracht. Vervolgens bracht het OBW advies uit aan het Bestuurlijk Overleg Waddengebied (BOW). Dat advies was volledig in lijn met de wensen van de havens. Zonder overleg paste IenW één week voor het BOW de Agenda voor het Waddengebied aan, waarmee de garantie over bereikbaarheid via het Nationaal Waterprogramma werd verwijderd. Met steun van de voorzitter van het BOW van 9 juli herstelde de minister deze passage.
- **Nationaal Waterprogramma 2022-2027**
In de GAW 2050 is afgesproken dat de maten van de vaargeulen in het Nationaal Waterprogramma 2022-2027 (NWP) zouden worden geborgd. Via voetnoten werd het garanderen van de bereikbaarheid in de buitendelta en de verbinding Harlingen-IJsselmeer ter discussie gesteld. Ook dit breekpunt is via de voorzitter van het OBW in samenwerking met de vereniging van Waddenzeegemeenten door de minister in het BOW van 3 december opgelost.
In het NWP waren de maatregelen voor het Waddengebied vrij summier. Via het OBW-advies zijn 15 extra maatregelen onder de aandacht gebracht. In 2021 zou bekeken moeten worden hoe deze maatregelen er meer in detail moeten uitzien en hoe deze gefinancierd kunnen worden.
- **Nota van Antwoord en vaststelling Agenda voor het Waddengebied 2050.**
In de Nota van Antwoord zijn alle reacties adequaat verwerkt. Voor de havens waren het schrappen van bovengenoemde voetnoten uit het NWP en aanpassing herstel van een tekst over het parkeren van offshore platforms bij Den Helder de belangrijkste onderwerpen.
- **Aanbesteding vaargeul onderhoud RWS**
Het OBW heeft een ongevraagd advies uitgebracht over de aanbesteding van het vaargeul onderhoud, gericht op verduurzaming van het baggerwerk. De minister heeft de aanbesteding kort aangehouden. RWS heeft aangegeven hoe de aanbesteding daadwerkelijk zal leiden tot een forse reductie van CO2 uitstoot. Nadat er afspraken zijn gemaakt over samenwerking met het Green Shipping programma is de aanbesteding gecontinueerd.
- **Uitvoeringskader Waddenfonds 2021-2027**
Het uitvoeringskader is positief beoordeeld, met de kanttekening dat de lijnen die de Waddenzeehavens samen met het opgaveteam Investeringskader (A4tje genoemd onder kopje Waddenfonds) hadden ontwikkeld ook worden omarmd. Door de wijze van formulering was dat niet goed zichtbaar gemaakt. Arjen Bosch krijgt hierover nog een schriftelijke bevestiging.
- **Drones**
In een eerste notitie werd een verbod op gebruik van drones voorgesteld. In een tweede notitie is het voorstel om uitzonderingen toe te staan voor professioneel gebruik, overgenomen.
- **Werelderfgoedcentrum Lauwersoog**
Mw. Netelenbos heeft in het OBW het met Natuurbeschermingsorganisaties vastgelopen traject aangekaart. Het OBW besloot een korte verkenning te doen om de partijen weer aan tafel te krijgen.

4. Organisatie

(40,25 dagdelen gerealiseerd van 25)

In verband met uitstel van het Bestuurlijk Overleg Waddengebied is de in het voorjaar geplande Raad van Advies uitgesteld. Uiteindelijk is er slechts éénmaal,

(15 september) een Raad georganiseerd. De gemeente Hollands Kroon nodigde de Raad uit op een vissersschip in de haven van Den Oever. Mw. Netelenbos kondigde aan per 31 december als voorzitter te willen stoppen. Zij vertegenwoordigt de havens ook in het Omgevingsberaad, onder de afspraak dat 2020 een proefjaar zou zijn, waarna de havens de opzet op efficiëntie en effectiviteit wilden evalueren. Met het oog daarop heeft de Raad oud-gedeputeerde Poelmann gevraagd om een advies over het vervolg te geven. Het advies van de heer Poelmann werd gebaseerd op gesprekken met alle leden van de Raad en enkele sleutelpersonen in de directe omgeving van de Raad.

De secretaris van de Raad was beschikbaar voor achtergrondinformatie, maakte verslagen van de gesprekken en verifieerde deze bij de gesprekspartners. De heer Poelmann beschikte over eigen ondersteuning in de voorbereiding en redactie. Het advies is in december opgeleverd.

5. Communicatie

De website www.waddenzeehavens.nl is in 2019 volledig vernieuwd, waardoor de onderhoudskosten verwaarloosbaar zijn.

In overleg met het Omgevingsberaad en de directeur Waddenfonds zouden de ministers een werkbezoek aan de haven van Lauwersoog brengen. Dit bezoek zou gehouden worden bij de werf van Next Generation Schipyards. Ook is een filmopname in samenwerking met Port of Den Helder gemaakt voor de life stream talkshow. Arjen Bosch is gevraagd om deel te nemen aan het slotpanel van het webinar op de Toogdag.

De Toogdag is uitgesteld naar 3 februari 2021, maar de afgesproken onderdelen blijven (al dan niet in digitale vorm) gehandhaafd.

6. Overige kosten

De overige kosten zijn met name voor de Raad van Advies gemaakt: éénmaal inhuren mw. Netelenbos als voorzitter en de heer Hans Punter voor de verslaglegging. De heer Poelmann heeft een vergoeding van €2500,- ontvangen.

7. Toelichting op de urenverantwoording in 2020

In totaal zijn 176 dagdelen besteedt terwijl er 139 waren begroot. Dit verschil is vooral in het najaar ontstaan.

Indiening van het Green Shipping programma bleek complex, waardoor er meer dagdelen aan werden besteed. Dit is opgevangen door minder aandacht te besteden aan havenontwikkeling.

Wat niet was voorzien, is dat er 10 bestuurlijke bijeenkomsten zijn gehouden, terwijl er in eerdere jaren 3 à 4/jr. werden gehouden. Ook de aanhoudende discussie met IenW over de bereikbaarheid was erg bewerkelijk. Ten slotte was niet voorzien in het advies van Patrick Poelmann Consult. Dit kon beperkt worden opgevangen omdat één Raad van Advies uitgevallen, waardoor er enkele meevallers in de overige kosten waren. Ook is er weinig aandacht aan trilaterale samenwerking besteed.

Een meer gedetailleerde specificatie is opgenomen in de kwartaalfacturen en bijbehorende urenspecificaties en toelichtingen.

Programma

Waddenzee
havens

∞